

INHOUD

ROMANTIEK

- Bevliegingen 11
- Het grote begin 16
 - Verliefd 25
- Seks en liefde 33
- Het aanzoek 43

LANG EN GELUKKIG

- Onnozele kwesties 57
 - Gemok 70
- Seks en censuur 75
 - Overdracht 88
- De schuld van alles 96
- Leraar en leerling 105

KINDEREN

- Liefdeslessen 117
 - Vertedering 129
- De grenzen van liefde 134
 - Seks en ouderschap 145
- Het prestige van de was 155

OVERSPEL

Schuinsmarcheerder 163

Voors 171

Tegens 178

Onverenigbare verlangens 189

Geheimen 196

DE ROMANTIEK VOORBIJ

Hechtingstheorie 201

Volwassenheid 214

Klaar voor het huwelijk 225

De toekomst 232

Bevliegingen

Het hotel staat op een rotspunt, een halfuur ten oosten van Málaga. Het is speciaal bestemd voor gezinnen en brengt onbedoeld, vooral tijdens de maaltijden, aan het licht hoe moeilijk het kan zijn om deel uit te maken van zo'n gezin. Rabih Khan is vijftien en met zijn vader en stiefmoeder op vakantie. De stemming is bedrukt en er vallen voortdurend stiltes. Drie jaar geleden is Rabihs moeder gestorven. Op het terras met uitzicht op het zwembad wordt dagelijks een buffet geserveerd. Van tijd tot tijd maakt zijn stiefmoeder een opmerking over de paella of de wind, die stevig uit het zuiden waait. Ze komt uit Gloucestershire en houdt van tuinieren.

Een huwelijk begint niet met een aanzoek, zelfs niet met een eerste ontmoeting. De kiem ervan wordt veel eerder gelegd, wanneer een besef van liefde ontstaat, of om precies te zijn: de hunkering naar een zielsverwant.

Rabih ziet het meisje voor het eerst bij de waterglijbaan. Ze is ongeveer een jaar jonger dan hij, heeft jongensachtig, kortgeknipt kastanjebruin haar, een olijfkleurige huid en tengere ledematen. Ze draagt een gestreept matrozenshirt, een blauwe korte broek en citroengele teenslippers. Om haar rechterpols heeft ze een leren bandje. Ze werpt hem een blik toe en iets wat op een flauwe glimlach lijkt, om vervolgens weer onderuit te zakken in haar ligstoel. De volgende paar uur staart ze peinzend naar de zee,

terwijl ze naar haar walkman luistert en af en toe op haar nagels bijt. Ze wordt geflankeerd door haar ouders; haar moeder bladert een *Elle* door en haar vader leest een roman van Len Deighton in het Frans. Zoals Rabih later in het gastenboek ontdekt, komt ze uit Clermont-Ferrand en heet ze Alice Saure.

Hij heeft nog nooit iets gevoeld wat hier ook maar in de verste verte op leek. Het is een sensatie waardoor hij vanaf het aller-eerste moment wordt overdonderd. Woorden zijn er niet voor nodig – die zullen ze nooit wisselen. Het is alsof hij haar op de een of andere manier altijd heeft gekend, alsof ze hem verlichting biedt voor zijn hele bestaan en vooral voor die vage pijn die hij ergens diep vanbinnen voelt. In de dagen die volgen, slaat hij haar overal rond het hotel van een afstand gade: wanneer ze in een witte jurk met bloemetjesrand een yoghurtje en een perzik bij het ontbijtbuffet haalt; wanneer ze zich op de tennisbaan aandoenlijk beleefd en met een zwaar accent in het Engels tegenover de tennisleraar verontschuldigt voor haar backhand; en wanneer ze (ogenschijnlijk) in haar eentje een wandeling rond de golfbaan maakt, waarbij ze af en toe halt houdt om een cactus of hibiscus te bewonderen.

Het kan zich zomaar ineens aandienen, het inzicht dat een ander mens een zielsverwant is. Daarvoor hoeven we die persoon niet te hebben gesproken of zelfs maar bij naam te kennen. Met objectieve kennis heeft het niets te maken. Het draait allemaal om intuïtie: een spontaan opgekomen gevoel dat vooral zo zuiver en verheven lijkt doordat de gebruikelijke denkprocessen er niet aan te pas komen.

Deze bevlieging wordt door van alles en nog wat kracht bijgezet: door een teenslipper die nonchalant aan een voet bungelt; een pocket van Hermann Hesses *Siddhartha* op een handdoek naast de zonnebrandcrème; geprononceerde wenkbrauwen; de afwezige toon waarop ze haar ouders antwoord geeft; en de ma-

nier waarop ze bij het dinerbuffet haar wang in haar handpalm laat rusten terwijl ze kleine hapjes van haar chocolademousse neemt.

Intuïtief weet hij een hele persoonlijkheid uit deze details op te bouwen. Terwijl hij naar de roterende houten bladen van de plafondventilator in zijn kamer ligt te staren, schrijft Rabih in gedachten het verhaal van zijn leven met haar. Hij stelt zich voor dat ze weemoedig en wereldwijd is. Ze stort haar hart bij hem uit en lacht om de hypocrisie van anderen. Soms kan ze onzeker zijn, vanwege een feestje of in het gezelschap van andere meisjes op school: kenmerken van een gevoelig en diepzinnig karakter. Voorheen was ze eenzaam en tot nu toe heeft ze nooit iemand helemaal in vertrouwen genomen. Ze zullen op haar bed gaan zitten en speels hun vingers verstrengelen. Ook zij zal zich nooit hebben kunnen voorstellen dat er zo'n band tussen twee mensen kan ontstaan.

En dan, op een ochtend, is ze zomaar verdwenen en zit er een Nederlands stel met twee jongetjes aan haar tafel. Ze is al vroeg met haar ouders vertrokken, vertelt de hotelmanager, voor de vlucht van Air France terug naar huis.

Dit hele voorval is verder niet van belang. Ze zullen elkaar nooit meer ontmoeten. Hij praat er met niemand over. Ze heeft nooit iets geweten van zijn mijmeringen. Maar dat het verhaal toch hier begint, komt doordat Rabihs ideeën over de liefde – hoeveel veranderingen en ontwikkelingen hijzelf in de loop der jaren ook doormaakt – decennialang exact overeen zullen komen met het beeld dat hij er zich in Hotel Casa Al Sur van had gevormd in de zomer van zijn zestiende levensjaar. Hij zal blijven geloven dat er in korte tijd oprecht vertrouwen en ware empathie tussen twee mensen kan ontstaan, en dat daarmee voorgoed een eind zal komen aan hun eenzaamheid.

Hij zal net zulke bitterzoete verlangens koesteren voor andere verdoolde zielsverwanten die hem opvallen in de bus, tussen de

schappen van een supermarkt en in de leeszaal van een bibliotheek. Wanneer hij op zijn twintigste een semester in Manhattan studeert en op een dag de C-lijn naar het noorden neemt, heeft hij precies hetzelfde gevoel voor een vrouw links van hem in de metro, en op zijn vijfentwintigste opnieuw, op het architectenbureau in Berlijn waar hij werkervaring opdoet, en dan nog eens op zijn negenentwintigste tijdens een vlucht van Parijs naar Londen na een kort gesprek boven het Kanaal met een zekere Chloe: het gevoel op een verloren gewaand deel van zichzelf te stuiten.

Voor de romanticus is een terloops opgevangen glimp van een onbekende al genoeg om tot een hoogdravende en zwaarwegende conclusie te komen: hij of zij zou weleens een allesomvattend antwoord kunnen vormen op de onuitgesproken levensvragen.

Zulke bevlogenheid mag lichtzinnig of zelfs komisch lijken, maar dit ontzag voor intuïtie is binnen de kosmologie van onze relaties zeker geen dwergplaneet: het vormt er de grondslag en het middelpunt van, de zon waar hedendaagse liefdesidealen omheen draaien.

Het romantische geloof moet altijd hebben bestaan, maar pas sinds een paar eeuwen wordt het niet meer gewoon als een ziekte beschouwd; pas sinds kort heeft de zoektocht naar een zielsverwant zo ongeveer de status van een levensvervulling. Aan een ideaalbeeld dat voorheen alleen goden en geesten gold, worden nu mensen onderworpen – een ogenschijnlijk royaal gebaar, dat echter nogal wat afschrikwekkende en ontwrichtende consequenties met zich meedraagt, want het valt voor niemand mee om een leven lang de perfecte eigenschappen te belichamen die hij of zij op straat, op kantoor of op de volgende vliegtuigstoel bij een fantasievolle toeschouwer heeft opgeroepen.

Pas na vele jaren en veelvuldige liefdesperikelen zal Rabih tot andere conclusies komen en erkennen dat de dingen die hij ooit zo romantisch vond – woordeloze intuïtie, spontane verlangens, het geloof in zielsverwantschap – juist verhinderen dat hij duurzame

relaties leert opbouwen. Hij zal concluderen dat liefde alleen kan standhouden wanneer je verraad pleegt aan de verlokkelijke ambities van het begin, en dat hij, om een succes van zijn relaties te maken, afstand moet nemen van de gevoelens die oorspronkelijk tot die relaties hadden geleid. Hij zal moeten leren dat liefde eerder een vaardigheid is dan een passie.

Het grote begin

Wanneer ze pas getrouwd zijn, en zelfs nog vele jaren daarna, krijgen Rabih en zijn vrouw steeds weer dezelfde vraag: ‘Hoe hebben jullie elkaar ontmoet?’ – een vraag die meestal gepaard gaat met een speels, plaatsvervangend enthousiasme. Het stel kijkt elkaar dan even aan (soms een beetje verlegen, als iedereen rond de tafel is stilgevallen voor het antwoord) om te overleggen wie het deze keer zal vertellen. Afhankelijk van de toehoorders kunnen ze kiezen voor de grappige of de romantische variant. De anekdote kan in één zin worden samengevat of een heel verhaal worden.

Het begin krijgt zo onevenredig veel aandacht omdat het niet zomaar als een willekeurige fase wordt beschouwd; voor de romanticus bevat het in geconcentreerde vorm alles wat liefde behelst. Daarom zit er bij zoveel liefdesverhalen voor de verteller gewoon niets anders op dan de geliefden, zodra ze een eerste reeks obstakels hebben overwonnen, een vaag omlinjnde gelukkige toekomst in te sturen – of ze te laten sterven. Wat we doorgaans liefde noemen is niet meer dan het begin van een liefde.

Het is vreemd, vinden Rabih en zijn vrouw, dat er zo zelden wordt gevraagd hoe het verder is gegaan nadat ze elkaar hadden ontmoet, alsof nieuwsgierigheid naar het ware verhaal van hun relatie niet gerechtvaardigd of de moeite waard zou zijn. Ze zijn nooit publiekelijk geconfronteerd met die ene vraag die hen werkelijk bezighoudt: ‘Hoe is het om een tijdje getrouwd te zijn?’

Van alle scenario's die we ons durven voor te stellen bij het verdere verloop van de liefde, blijven de verhalen over relaties die zonder uitgesproken ramspoed of gelukzaligheid decennialang standhouden – fascinerend en verontrustend genoeg – de grote uitzondering.

Het begin dat te veel aandacht krijgt, ziet er zo uit: Rabih is eenendertig en woont in een stad die hij nauwelijks kent of begrijpt. Daarvoor woonde hij in Londen, maar hij is onlangs voor zijn werk naar Edinburgh verhuisd. Het architectenkantoor waar hij eerder werkte, heeft de helft van het personeel moeten afstoten toen een contract onverwachts niet doorging, en door zijn ontslag zag hij zich gedwongen verder te kijken op de arbeidsmarkt dan hem lief was – waarna hij uiteindelijk een baan accepteerde bij een Schots stedelijk ontwerp bureau dat zich toelegt op kruispunten en verzorgingsplaatsen aan snelwegen.

Hij is al een paar jaar single, sinds zijn relatie met een grafisch ontwerpster op de klippen liep. Hij is lid geworden van een sportschool bij hem in de buurt en heeft zich ingeschreven bij een datingwebsite. Hij is naar de opening geweest van een tentoonstelling van Keltische kunstvoorwerpen. Hij heeft een reeks min of meer werkgerelateerde evenementen bijgewoond. Alles tevergeefs. Een paar maal voelde hij zich geestelijk aangetrokken tot een vrouw, maar niet lichamelijk – of andersom. Of erger nog: soms had hij een sprankje hoop, waarna de partner ter sprake kwam, die meestal met de blik van een gevangenebewaarder aan de andere kant van de ruimte stond.

Maar Rabih geeft het niet op. Hij is een romanticus. En dan, na vele eenzame zondagen, gebeurt het eindelijk, bijna precies zoals hem altijd – voornamelijk door de kunst – is voorgehouden.

De rotonde ligt aan de A720, de zuidelijke uitvalsweg van Edinburgh, en verbindt deze met een chique woonwijk aan een golfbaan en een meertje – een opdracht die Rabih niet aanneemt omdat hij hem zo interessant vindt, maar omdat hij door zijn be-

scheiden positie in de pikorde van zijn bedrijf geen keuze heeft.

Namens de opdrachtgever zou een leidinggevende ambtenaar van de gemeentelijke landmeetkundige dienst toezicht houden op het project, maar de dag voordat de werkzaamheden van start gaan, is er een sterfgeval in zijn familie en wordt die taak overgedragen aan een van zijn ondergeschikten.

Even na elven, op een bewolkte ochtend begin juni, schudden ze elkaar op het bouwterrein de hand. Kirsten McLelland draagt een lichtgevend jack, een veiligheidshelm en stevige laarzen met rubberzolen. Rabih Khan verstaat niet veel van wat ze zegt – niet alleen door het onophoudelijke geratel van een hydraulische compressor vlak naast hen, maar ook doordat Kirsten, zoals hij zal ontdekken, vaak nogal zacht spreekt, met het accent van haar geboorteplaats Inverness, waarin zinnen de neiging hebben weg te sterven voordat ze helemaal zijn uitgesproken, alsof ze zich halverwege bedenkt of gewoon alweer andere prioriteiten heeft.

Ondanks (of eigenlijk een beetje dankzij) Kirstens kledij vallen Rabih direct een aantal psychologische en fysieke kenmerken op die hij aantrekkelijk vindt. Hij wordt getroffen door haar onverstoorbare en geamuseerde reactie op de neerbuigende houding van de twaalf potige werklieden; door de zorgvuldigheid waarmee ze de verschillende agendapunten afvinkt; door de zelfverzekerde manier waarop ze de modevoorschriften aan haar laars lapt en door de eigenzinnigheid die haar iets scheef staande voortanden doen vermoeden.

Na de bespreking met de bouwploeg gaan cliënt en aannemer even verderop op een bankje zitten om de contracten door te nemen. Maar na enkele minuten begint het te plenzen en aangezien er in de bouwkeet geen ruimte is om papierwerk af te handelen, stelt Kirsten voor om naar de hoofdstraat te lopen en een café op te zoeken.

Op weg daarheen raken ze onder haar paraplu in gesprek over wandeltochten. Kirsten vertelt Rabih dat ze zo vaak ze maar kan

de stad ontvlucht. Zo heeft ze pas nog een trip gemaakt naar Loch Carriagean, en toen ze daar in een afgelegen naaldwoud haar tent opzette, ver van iedereen en van alle afleidingen en drukte van het stadsleven, kreeg ze een ongelofelijk vredig gevoel en kon ze de dingen weer in perspectief zien. Ja, ze was daar in haar eentje, antwoordt ze, en hij ziet voor zich hoe ze onder het tentdoek haar wandelschoenen losmaakt. Aangezien er in de hoofdstraat geen café te bekennen is, nemen ze hun toevlucht tot de Taj Mahal, een donker en uitgestorven Indiaas restaurant, waar ze thee en (op aandringen van de eigenaar) een schaal papadums bestellen. Zodra ze de inwendige mens hebben versterkt, storten ze zich op de formulieren. Ze besluiten dat de cementmixer het best pas in de derde week kan worden besteld en dat de straatstenen de week erna moeten worden geleverd.

Rabih bestudeert Kirsten met een forensische blik, al probeert hij dat zo discreet mogelijk te doen. Wat hem opvalt, zijn de lichte sproeten op haar wangen, de merkwaardige combinatie van assertiviteit en gereserveerdheid in haar gezichtsuitdrukking, het dikke, halflange kastanjebruine haar, dat naar één kant gekamd is, en haar gewoonte om zinnen te beginnen met een kordaat ‘Moet je horen...’

In de loop van dit zakelijke gesprek krijgt hij af en toe toch ook een iets persoonlijker kant van haar te zien. Als hij naar haar ouders informeert, antwoordt Kirsten een beetje opgelaten dat ze alleen met haar moeder is opgegroeid in Inverness, omdat haar vader al gauw genoeg had van het gezinsleven. ‘Het was niet het ideale uitgangspunt voor een optimistische kijk op de mens,’ zegt ze met een spottende glimlach (hij ziet nu dat het haar linkervoortand is die enigszins scheef staat). ‘Misschien heb ik daarom nooit echt in “nog lang en gelukkig” geloofd.’

Rabih laat zich door deze opmerking niet uit het veld slaan, de stelregel indachtig dat cynici gewoon extreem veeleisende idealisten zijn.